

14. Тетин И.А. Особенности использования стохастического моделирования в динамическом финансовом анализе / И.А. Тетин // Математическое и статистическое исследование социально-экономических процессов : сб. науч. тр. – Челябинск : ЮУрГУ, 2008. – С. 14–22.
15. Blum P. DFA – Dynamic Financial Analysis [Text] / P. Blum, M. Dacorogna // Encyclopedia of Actuarial Science / [eds. J. Teugels, B. Sundt]. – New York : John Wiley & Sons, 2004. – P. 505–519.
16. Eling M. Dynamic Financial Analysis: Classification, Conception, and Implementation [Text] / M. Eling, T. Parnitzke // Risk Management and Insurance Review. – 2007. – № 1. – P. 33–50.
17. Kaufmann R., Gadmer A., Klett R. Introduction to Dynamical Financial Analysis / R. Kaufmann, A. Gadmer, R. Klett // ASTIN Bulletin, Vol. 31, No. 1. – 2001. – P. 231–249.
18. Kirschner G. S. Specifying the Functional Parameters of a Corporate Financial Model for Dynamic Financial Analysis [Text] / G. S. Kirschner, W. S. Scheel. – Arlington: Casualty Actuarial Society, 1997. – 48 p. – (Preprint / Casualty Actuarial Society; 1997 DFA Call Paper Program)
19. Markowitz H. Portfolio Selection: Efficient Diversification of Investments, John Wiley & Sons, 1959 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cowles.yale.edu/sites/default/files/files/pub/mon/m16-all.pdf>

Слободянюк Н. О.

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

МОДЕЛЮВАННЯ ОСНОВНИХ ПАРАМЕТРІВ МОДЕЛІ ДФА ДЛЯ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Резюме

Статтю присвячено дослідженню сучасних інформаційних технологій щодо підвищення ефективності менеджменту страхової компанії. Науковою новизною є авторські розробки та обґрунтування до практичного застосування моделі динамічного фінансового аналізу страхової компанії в умовах невизначеності як ефективного інструменту підвищення фінансової стійкості страховика. Модель ДФА побудована на основі стохастичного моделювання з використанням методів математичної статистики.

Ключові слова: динамічний фінансовий аналіз, стохастичне моделювання, страхова компанія, страхові ризики.

Slobodianiuk N. O.

Mikhail Tugan-Baranovsky Donetsk National University
of Economics and Trade

MODELING OF INSURANCE COMPANY MODEL DFA BASIC PARAMETERS

Summary

The article investigates the modern information technologies to improve the efficiency of the insurance company management. The author's development and justification of the practical application of the insurance company dynamic financial analysis model in the face of uncertainty as an effective tool to enhance the financial stability of the insurer are scientific novelties. Model DPA is based on a stochastic simulation using methods of mathematical statistics.

Key words: dynamic financial analysis; stochastic modeling; insurance company; insurance risks.

УДК 336.763.34

Соколовський Є. А.

Одеський національний економічний університет

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІПОТЕЧНОГО ЖИТЛОВОГО КРЕДИТУ

Статтю присвячено теоретико-методологічним засадам функціонування іпотечного житлового кредиту. Визначено базову розподільчу функцію кредиту та специфічні, які притаманні житловому іпотечному кредиту: формування ринку житла, інвестиційна, стимулююча та соціальна. Досліджено соціальну функцію як найбільш специфічну, оскільки на її засадах формується соціальна відповідальність усіх суб'єктів на ринку житла: держави, банків, позичальників. Запропоновано визначення якісних та кількісних меж банківського іпотечного кредиту; обґрунтовано, що кредит виконує роль ефективного важеля економічного зростання тільки за дотримання вимог принципів житлового іпотечного кредитування.

Ключові слова: іпотечний кредит, житлова іпотека, функція, принцип, соціальна відповідальність.

Постановка проблеми. Формування і функціонування іпотечного житлового ринку в Україні за умов фінансової невизначеності супроводжується превалюванням депозитної моделі іпотечного кредитування, обмеженістю використання сучасних

інструментів і технологій у процесі залучення фінансових ресурсів, наявністю непрозорих схем на ринку нерухомості, високою вартістю та ризиковістю іпотечних програм. Перелічені проблеми зумовлюють необхідність розробки теоретико-

методологічних засад організації житлового кредитування та здійснення комплексу заходів для підвищення його соціально-інвестиційного призначення. Орієнтація на модифікацію системи іпотечного кредитування шляхом формування ефективного механізму взаємодії її елементів сприятиме посиленню конкуренції та зростанню ролі фінансово-кредитних інститутів на іпотечному житловому ринку. Зазначене підтверджує актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням іпотеки, іпотечного кредиту присвячено значну кількість наукових праць таких іноземних і вітчизняних учених, як: Г. Асхауер, Р. Страйк, М. Фрідман, О. Лаврушин, В. Базилович, І. Ковалишин Л. Кузнецова, Л. Лабєцька, О. Придибайло, Н. Погорельцева, Л. Рябініна тощо.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Віддаючи належне доробкам учених, слід зауважити, що у вітчизняній економічній літературі відсутні комплексні теоретичні дослідження ролі та соціального значення житлового іпотечного кредиту в системі ринкових відносин з огляду на особливості розвитку його базових і специфічних функцій та принципів. Необхідно сформулювати системний підхід до розуміння сутності житлового кредитування, який має бути основою державної соціальної стратегії подолання економічної кризи в Україні та забезпечення стабільного розвитку національного господарства на довготривалому перспективі.

Мета статті полягає у розробці теоретико-методологічних засад функціонування іпотечного житлового кредиту та розкритті його соціальної функції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз сучасних проблем визначення впливу глобалізації та кредитної експансії на розвиток економіки потребує теоретичних розробок щодо визначення меж кредиту. Визначення оптимальних меж кредиту не отримали достатнього висвітлення у наукових дослідженнях як іноземних, так і вітчизняних науковців. Як зазначає О. Лаврушин, незрозумілим залишається не тільки те, що вважати межами кредиту, але й те, що перетворює кредитну експансію в негативний або позитивний процес [1, с. 8].

Проводячи аналіз цієї проблеми на макро- та мікрорівні, вчені пропонують визначати межі кредиту за різними критеріями: кількісними та якісними, внутрішніми та зовнішніми, розширення меж кредиту як за рахунок реальних накопичень, так і на засадах похідних фінансових інструментів. Проведене автором дослідження проблем визначення меж іпотечного житлового кредиту в періоди економічного зростання, кризи та в посткризових умовах, дало змогу розробити та обґрунтувати визначення меж іпотечного банківського житлового кредиту.

Межа банківського житлового іпотечного кредиту – це на макrorівні умовна риса, яка визначається ресурсами (фінансовими, матеріальними, інформаційними) тих галузей економіки, включаючи банківський сектор, які приймають участь у реалізації завдань іпотечного кредиту та виокремлює ці галузі від інших, де ця форма кредиту не використовується.

На мікрорівні межа кредиту визначається банком для конкретного позичальника залежно від наявності у нього можливостей отримати позичку, та можливостей банку надати житлову іпотечну позичку. При цьому недостатня кредитоспроможність позичальника – це якісна межа кредиту.

А кількісна межа іпотечного житлового кредиту залежить від ресурсів банку, необхідності виконання обов'язкових нормативів кредитування, внутрішніх лімітів на іпотечні позики, методів визначення кредитоспроможності позичальника, його можливостей своєчасно повернути позичку.

Отже, якісна межа банківського іпотечного житлового кредиту визначає потреби позичальника, покриття яких не суперечить природі кредиту, у той час як кількісна межа визначає величину позики та умови й термін її погашення. Дотримання зазначених меж кредиту, на нашу думку, буде сприяти позитивному, а не руйнівному впливу іпотечної кредитної експансії на економічне зростання.

Для визначення особливостей іпотечного кредиту розглянемо функції, які характеризують його сутність як економічної категорії та виражають відмінні властивості від інших. Ми приєднуємось до думок учених, які пропонують виділяти базові функції іпотечного кредиту, які йому властиві в цілому, і специфічні, притаманні лише іпотечному житловому кредиту.

Відомо, що базовою функцією кредиту є розподільча, яка має свою специфіку на іпотечному ринку, оскільки формує з різних джерел (зовнішніх та внутрішніх) кредитні ресурси та їх розподіляє з метою формування платоспроможного попиту на цілі вирішення житлових проблем населення.

Специфічними для іпотечного житлового кредиту є такі функції:

- формування ринку житла, оскільки розвиток іпотечного житлового кредитування збільшує житловий фонд у країні та формує ринок;
- інвестиційна, яка проявляється в акумульованні заощаджень населення і трансформації їх в інвестиції на цілі вирішення житлових проблем населення;
- стимулююча: суб'єкти іпотечної кредитної угоди з урахуванням її особливостей (термін, величина позички, ризики) обґрунтовано оцінюють свої фінансові можливості: банк – наявність довгострокових кредитних ресурсів, позичальники – свої поточні та майбутні доходи; крім того, на фінансовому ринку виникають стимули щодо розробки нових іпотечних продуктів та впроваджуються іпотечні цінні папери і деривативи;
- соціальна функція, яка є найбільш специфічною та складною, оскільки формує соціальну відповідальність усіх суб'єктів на ринку житла: держави, банків, позичальників.

Необхідно зазначити, що соціальна функція іпотечного банківського кредиту впливає на розвиток економіки, її соціальної сфери та ринок нерухомості. І якщо цей вплив сприяє розвитку соціальної сфери, то банки грають позитивну роль, а кредит як джерело фінансового забезпечення соціального розвитку країни має позитивний синергетичний ефект (сприяє підвищенню якості життя людини). І навпаки – неузгодженість у взаємодії економічної сфери (та її складової частини – банківської системи) із соціальною призводить до негативного синергетичного ефекту.

Наявність постійної взаємодії між економічною та соціальною сферами свідчить про формування певного синергетичного ефекту, а саме про певний рівень соціально-економічного розвитку суспільства, а в підсумку – про певний рівень та якість життя людини.

Але варто зазначити, що цей синергетичний ефект може мати як позитивне, так і негативне

значення. Все залежить від того, який характер взаємодії сформовано. Якщо економічна сфера розвивається без урахування потреб соціальної сфери, якість життя населення погіршиться, і фактично виникне замкнуте коло, адже людина, якість життя якої має низький рівень, не представляє ніякої цінності з точки зору людського капіталу для подальшого розвитку економіки. Кінцевий результат такої взаємодії – це відсутність умов для подальшого розвитку економіки, які є результатом неузгодженої взаємодії соціальної та економічної сфер (рис. 1).

Деякі дослідники пропонують як специфічну виділяти функцію рефінансування [2, с. 251]. Ми не згодні з таким ствердженням, оскільки, на нашу думку, рефінансування з метою управління банками процесами трансформації короткострокових ресурсів у довгострокові є завданням базової розподільчої функції кредиту.

Отже, виконання іпотечним кредитом своїх специфічних функцій сприяє вирішенню таких завдань: по-перше, стимулює розвиток житлової нерухомості, підвищує рівень забезпечення населення житлом та його платоспроможний попит, сприяє розвитку тих галузей економіки, які задіяні ринком нерухомості; по-друге, іпотечний кредит виконує роль фінансового інструмента щодо залучення ресурсів із різних джерел у реальний сектор економіки.

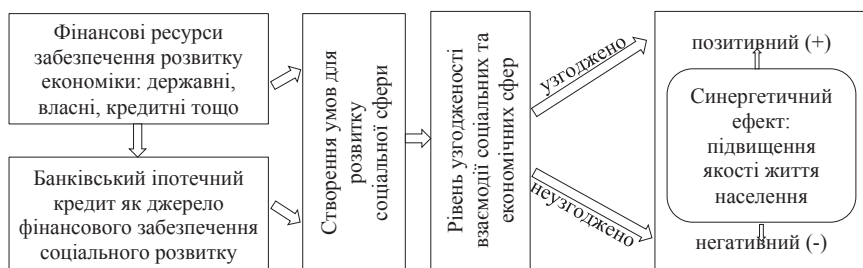


Рис. 1. Взаємодія економічної, банківської та соціальної сфер розвитку суспільства



Рис. 2. Методологічні засади іпотечного житлового кредитування

Наступним етапом нашого дослідження є визначення сутності дефініції «іпотечне житлове кредитування». Проведений аналіз наукових праць приводить до висновку, що це поняття теж недостатньо досліджено. Як було зазначено вище, поняття «іпотечний житловий кредит» та «іпотечне житлове кредитування» у дослідженнях сучасних науковців часто ототожнюються.

Головною відмінністю цих понять є те, що іпотечний житловий кредит є об'єктивною економічною категорією, яка функціонує в економічних відносинах на засадах базових функцій кредиту і своїх, специфічних функцій, що визначають його особливості. А іпотечне кредитування – це процес, який на засадах базових економічних принципів його організації (цільового призначення позички, строковості, забезпечення гарантії повернення позичених коштів, платності, принципу диференційованості) реалізує сутнісну основу іпотечного кредиту, тобто створює умови для своєчасного погашення позичальником іпотечної позички та зберігає головну властивість кредиту – зворотність [3, с. 68].

Кредит виконує роль ефективного важеля економічного зростання та підвищення рівня забезпечення населення житлом тільки в тому разі, якщо суворо дотримуватись як базових принципів кредитування, так і специфічних – для житлового іпотечного кредитування.

Так, специфічними принципами організації банком житлового іпотечного кредитування є:

- економічні: принцип дотримання вимог коефіцієнтів обслуговування іпотечного боргу (сума щомісячних виплат по позиці, включаючи крім основного боргу проценти, податки, страхові премії не повинна перевершувати певного реального рівня щомісячного грошового доходу позичальника; співвідношення розміру іпотечної позички до вартості об'єкту нерухомості, які використовуються під час оцінки можливості погашення боргу у повному обсязі й у визначений термін позичальником, тощо);

- правові принципи: обов'язковість іпотеки для кожного нового власника заставленої нерухомості, принципи гласності, старшинства та офіційної реєстрації заставленого нерухомого майна;

- фінансово-організаційні: принцип збереження за позичальником права володіння і користування заставленою нерухомістю; принцип визначеності величини позички як частки від вартості заставленого нерухомого майна; принцип належного збереження предмета іпотеки; принцип страхування ризиків іпотечного кредитування (рис. 2).

З наведеного рис. 2 видно, що іпотечний кредит та іпо-

течне кредитування виступають як єдине ціле, тобто існує логічний взаємозв'язок даних понять. Тільки завдяки раціональному використанню теоретично обґрунтованих та підтверджених практикою принципів організації банківського іпотечного житлового кредитування ризики неповернення позичок будуть мінімізовані.

Отже, іпотечне кредитування має об'єктивно-суб'єктивний характер, оскільки своєчасне виконання фінансових зобов'язань позичальником залежить і від якості банківського кредитного менеджменту (наприклад, від суб'єктивних управлінських рішень персоналу банку під час визначення реальної кредитоспроможності позичальника), і від бажання самого позичальника. Як зазначає А. Свістон, дотримання стандартів кредитування впливає на діловий цикл: підвищення банками вимог до умов кредитування на 20% знижує ділову активність в економіці на 0,75% протягом одного року і на 1,25% – після двох років [4].

Лібералізація умов кредитування, особливо під час оцінки кредитоспроможності позичальника, призводить до збільшення обсягів кредитування, а якщо лібералізація взаємовідносин між банками та позичальниками продовжується певний час, виникає кредитний бум, пов'язаний із розширенням певного напрямку розвитку банківської діяльності, розширенням кредитування певних типів позичальників або видів кредиту, коли колишні традиційні сфери його функціонування переважно залишаються незмінними.

Кредитний бум на ринку іпотечного житлового кредитування характеризується надмірним нарощуванням обсягів позик, екстенсивним насиченням економіки іпотечним кредитом, яке в подальшому призводить до різного падіння його обсягів, викликаючи зниження фінансової стійкості як позичальників, так і самих банків-кредиторів. Саме ці процеси характерні для першого етапу останньої світової кризи.

Можливість виникнення кредитного буму, як правило, пов'язана з надлишком позикового капіталу, що шукає вигідного розміщення та нарощує спекулятивні тенденції (наприклад, операції на ринку нерухомості в Україні в 2006–2007 рр.). Скориставшись зовнішніми джерелами (кредитами іноземних банків і компаній), українські банки істотно збільшили свої кредитні вкладення в іпотечні позики без урахування можливостей позичальників своєчасно і в повному обсязі виконувати фінансові обов'язки. Великі обсяги позик і для населення, і для будівельних організацій одночасно під одні й ті ж об'єкти досягли такого критичного рівня, коли кредитна експансія із позитивного стимулу розвитку економіки перетворюється в антистимул і призводить до виникнення кредитного буму та кризи.

Головні цілі банків під час розширення іпотечного кредитування (кредитного буму) за рахунок зовнішніх запозичень – не відстати від інших, користуючись ситуацією, що склалася, отримати більший прибуток, але подальший вплив спекулятивного іноземного капіталу з внутрішнього ринку ресурсів призводить до зниження платоспроможності позичальників і погіршення фінансової стійкості та банкрутства банків.

Зазначене свідчить, що вирішення проблем визначення меж іпотечного житлового кредиту та раціональне управління процесами кредитування з метою недопущення кредитних бумів на ринку

житла мають важливе теоретичне значення для розвитку не тільки банківської системи, а й економіки в цілому.

Таким чином, іпотечне житлове кредитування можна розглядати як процес організації складних економічних та директивно-регульованих відносин, що складаються в процесі надання позичок із метою забезпечення населення житлом, забезпечених заставою житлових приміщень або часткою в житловому будівництві, формування довгострокових фінансових ресурсів, виконання договірних зобов'язань суб'єктами іпотечної системи, реалізації прав кредиторів шляхом звернення стягнення на предмет застави.

У даному контексті необхідно відзначити, що в будь-якій із сучасних економік, навіть з усталеним, ефективно працюючим інститутом іпотечного кредитування, стає все складніше регулювати ці процеси внаслідок значних кредитних ризиків, породжуваних нестійкістю як національних, так і міжнародних фінансових структур і світової фінансової архітектури в цілому в умовах постійної загрози кризових сплесків.

Висновки. Житлове іпотечне кредитування об'єднує ринок банківських продуктів, фінансовий та житловий ринки, велику кількість інвесторів і населення – позичальників іпотечних кредитів. Крім того, цей вид кредитування має соціальний характер, який потребує активної участі держави в реалізації механізму іпотечного кредитування населення на цілі придбання житла. Законодавча база іпотечного житлового кредитування повинна захищати інтереси всіх його учасників, сприяти раціональному вирішенню найгостріших соціально-економічних завдань, включаючи поліпшення житлових умов працездатного населення за допомогою довгострокових іпотечних позик банків; збільшенню обсягів житлового будівництва за рахунок зростаючого платоспроможного попиту з боку покупців житла; розширенню та розвитку послуг банківського сектора, житлового ринку. А дослідження теоретичних і практичних аспектів іпотечного житлового кредитування сприяють виробленню практичних рекомендацій щодо його вдосконалення.

Отже, під час розгляду іпотечного житлового кредиту як економічної категорії визначаються суб'єкти кредитних відносин, їх інтереси, що характеризують особливості взаємовідносин під час організації іпотечної кредитної операції. Коли ж мова йде про організаційно-економічну й управлінську складові реалізації цих кредитних відносин, то виникає необхідність визначення конкретних форм організації діяльності цих суб'єктів, їх взаємодії, які могли б забезпечити можливість оптимальної реалізації об'єктивно створених відносин із метою збереження головної властивості кредиту – зворотності (своєчасного повернення). Забезпечити можливість реалізації об'єктивних функцій іпотечного кредиту та виконання умов іпотечного кредитування може система, яка сформована на науково-методологічних засадах та враховує всі особливості та закономірності взаємозв'язків між учасниками кредитного договору. Таким чином, якщо під час розгляду іпотечного житлового кредитування як економічної категорії акцент робиться на його соціально-економічних характеристиках, то система іпотечного житлового кредитування реалізує інтереси суб'єктів кредитування на організаційно-економічних та управлінських засадах.

Список літератури:

1. Кредитная экспансия и управление кредитом : [учебное пособие] / Под ред. О.И. Лаврушина. – М. : КНОРУС, 2013. – 264 с.
2. Финансы и кредит : [электронный учебник] / Под ред. Т.М. Ковалевой. – М. : Кнорус, 2010. – 358 с.
3. Кузнецова Л.В. Кредитный менеджмент : [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / Л.В. Кузнецова. – О. : ОРІДУ НАДУ, 2007. – 332 с.
4. Swiston A.A US Financial Conditions Index: Putting Credit where Credit is Due // IMF Working Paper. – 2008. – June.

Соколовский Е. А.

Одесский национальный экономический университет

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ИПОТЕЧНОГО ЖИЛИЩНОГО КРЕДИТА

Резюме

Статья посвящена теоретико-методологическим основам функционирования ипотечного жилищного кредита. Определены базовая распределительная функция кредита и специфические, присущие жилищному ипотечному кредиту: формирования рынка жилья, инвестиционная, стимулирующая и социальная. Исследована социальная функция как наиболее специфическая, так как на ее основе формируется социальная ответственность всех субъектов на рынке жилья: государства, банков, заемщиков. Предложено определение качественных и количественных границ банковского ипотечного кредита; обосновано, что кредит играет роль эффективного рычага экономического роста только при соблюдении требований принципов жилищного ипотечного кредитования.

Ключевые слова: ипотечный кредит, жилищная ипотека, функция, принцип, социальная ответственность.

Sokolovskiy E. A.

Odessa National Economic University

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF HOUSEHOLDS MORTGAGE LENDING

Summary

Theoretical and methodological principles of mortgage credit functioning are considered in the article. The basic distribution function and specific functions of mortgage lending are defined: the formation of the housing market, investment, stimulating and social function. Social function is defined as the most specific, because on its basis forming social responsibility of all participators of housing market: state, bank, borrowers. Qualitative and quantitative indicators of the limits of mortgage lending are developed. It is justified that the lending serves as an effective incentive of economic growth only if it adheres to the principles of the mortgage lending.

Key words: mortgage lending, residential mortgage, function, principles of social responsibility.

УДК 336.717.061

Сукрушева Г. О.

Харківський інститут фінансів
Київського національного торговельно-економічного університету

БАНКІВСЬКИЙ РИЗИК ЯК ФАКТОР ДЕКАПІТАЛІЗАЦІЇ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ

Досліджено теоретичну сутність поняття «декапіталізація банку». Нестабільність банківської системи України та кризові явища в економіці призвели до масової збитковості та втрати ліквідності більшістю кредитних установ країни, а в деяких випадках і до банкрутства. Характерною рисою сучасної банківської кризи є істотне погіршення банківських балансів, зростання частки проблемних кредитів і проблемних активів у цілому.

Ключові слова: Національний банк України, комерційні банки, депозитні операції, кредитні операції, ліквідність банків, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, банківський ризик, процентні витрати, комісійні витрати.

Постановка проблеми. Від стабільності банківської системи залежить розвиток економіки країни в цілому, тому держава повинна застосовувати ефективні інструменти її регулювання з метою недопущення банківської кризи для гарантування економічної безпеки, зростання економіки та добробуту населення. Для забезпечення стабільності банківської системи необхідно розробити

злагоджений механізм діяльності Національного банку України та комерційних банків із метою недопущення їх декапіталізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття капіталізації банків дослідження багатьма відомими науковцями: А. Завгородньою [1], А. Благодатиним [2], Д. Розенбергом [3], О. Островською [4] та ін., однак поняття декапі-